

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

KÜRESEL ÇALIŞMA SAATLERİ VE VERİMLİLİK

Araştırma Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

Mustafa KESKİN

KONYA

Temmuz, 2024

www.kto.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
2. KÜRESEL İŞGÜCÜ VE ÇALIŞMA SAATLERİ	1
3. ÇALIŞMA SAATLERİNİN VERİMLİLİĞE ETKİSİ	5
4. TÜRKİYE ÖZELİNDE ÇALIŞMA SAATLERİ VE VERİMLİLİK	6
5. DÜNYA'DAN UYGULAMA ÖRNEKLERİ	8
6. SONUÇ.....	9
7. KAYNAKÇA.....	9

1. GİRİŞ

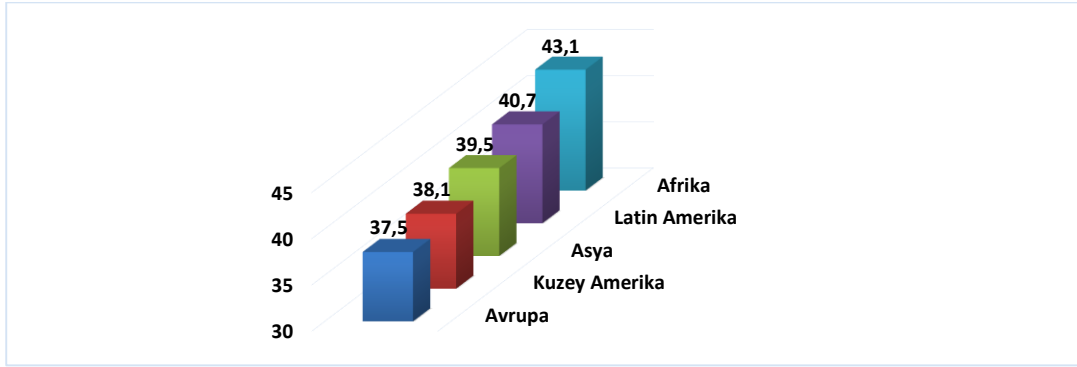
Küresel çalışma saatleri ve verimlilik, karmaşık ve birbiriyle bağlantılı birçok faktörün etkisinde kalan çok yönlü bir konudur. Farklı ülkelerde ve sektörlerde çalışma saatleri önemli ölçüde değişiklik gösterebilmekte ve bu da verimlilik üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olmaktadır. Rapor, çalışma ve izin saatlerini bu durumun ise verimlilik üzerine olan etkilerini çeşitli istatistiklerle incelemektedir.

2. KÜRESEL İŞGÜCÜ VE ÇALIŞMA SAATLERİ

1919 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) kabul ettiği ilk uluslararası sözleşme ile günlük çalışma saatleri 8 saat, haftalık ise 48 saat ile sınırlandırılmıştır. Ardından 1935 tarihli ILO sözleşmesi ile haftalık çalışma süresi 40 saate indirilmiştir.

OECD ülkeleri haftalık ortalama 37,2 saat çalışmaktadır. Haftalık çalışma süreleri bölgesel olarak incelendiğinde; Avrupa 37,5 saat ile en az çalışan bölge olurken onu sırasıyla Kuzey Amerika 38,1, Asya 39,5 ve Latin Amerika 40,7 saat ile izlemektedir. En uzun çalışma saatine sahip bölge ise 43,1 saat ortalaması ile Afrika olmuştur.

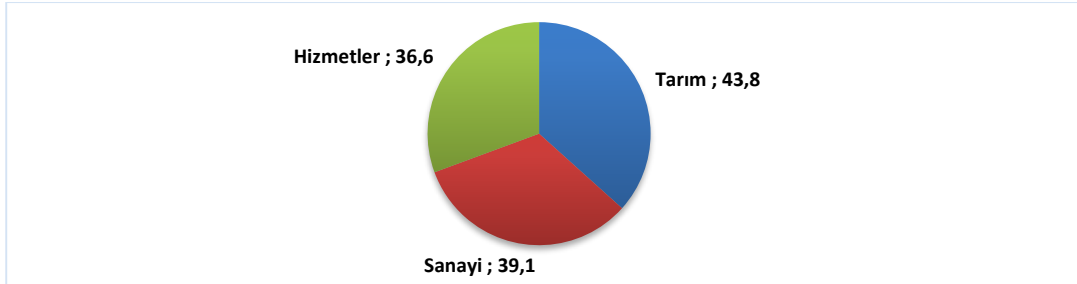
Grafik 1: Bölgesel Haftalık Çalışma Saati Ortalamaları (2024, Saat)

Kaynak: ILOstat

Sektörlere göre çalışma saatleri incelendiğinde, en çok çalışan sektör 43,8 saat ile tarım iken onu 39,1 saat ile sanayi sektörü izlemektedir. Hizmetler sektöründe ise ortalama çalışma saati 36,6'dır.

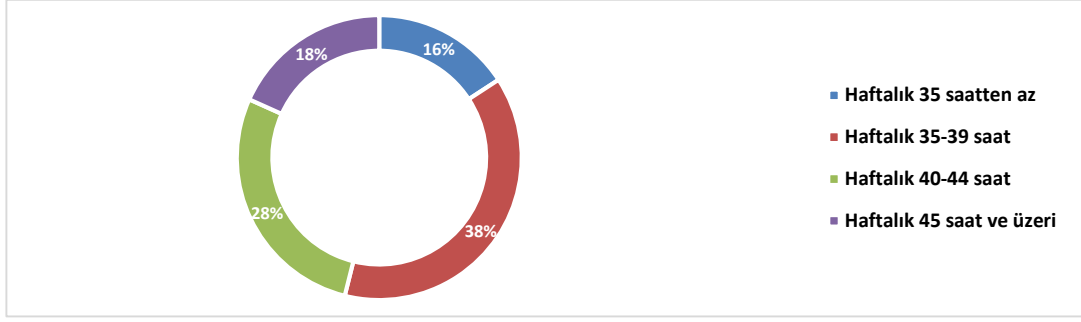
Grafik 2: Sektöre Göre Haftalık Çalışma Saati Ortalamaları (2024, Saat)

Kaynak: ILOstat

Dünyada 1,9 milyardan fazla insan haftada 48 saatten fazla çalışmaktadır. Erkekler, kadınlara göre daha uzun saatler çalışmaktadır. Haftalık 40 saat ve üzeri çalışan kişiler toplamda dünya nüfusunun %66'sını oluşturmaktadır.

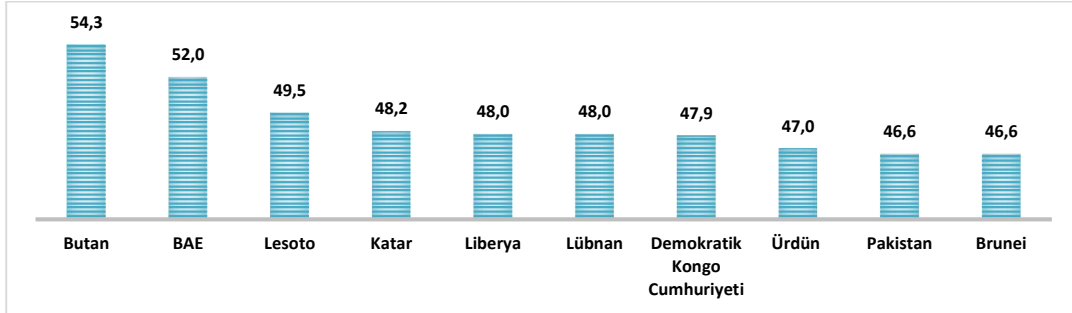
Grafik 3: Çalışma Saatlerine Göre Dağılım (2024, %)

Kaynak: ILOstat

Haftalık çalışma saati istatistiklerine göre en uzun çalışma saatine sahip ülkeler; 54,3 haftalık çalışma saatiyle (haftalık) Butan zirvedeyken onu Birleşik Arap Emirlikleri 52 saatle izlemektedir. Lesoto 49,5 ile üçüncü, Katar ise 48,2 ile dördüncü sırada yer almaktadır.

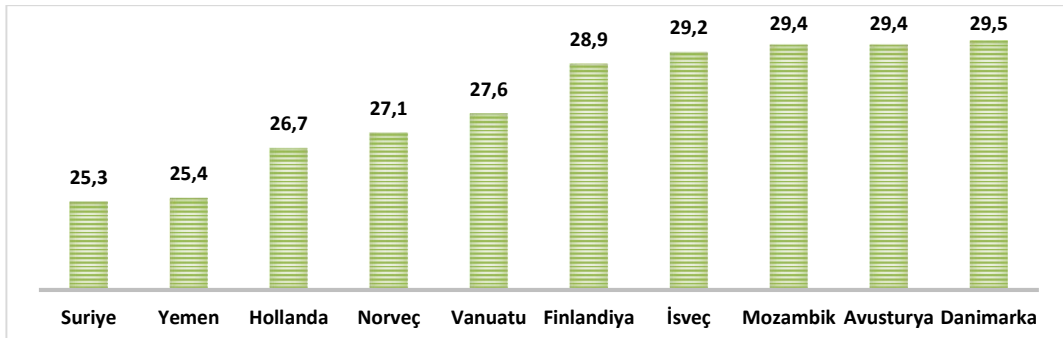
Grafik 4: En Çok Çalışma Saatine Sahip İlk 10 Ülke (Haftalık, 2024)

Kaynak: Worldpopulationreview

En az çalışan ülkeler incelendiğinde; 25,3 haftalık çalışma saati ile Suriye zirvede iken onu 25,4 saat ile Yemen takip etmektedir. Hollanda da ise haftalık çalışma süresi 26,7 saattir.

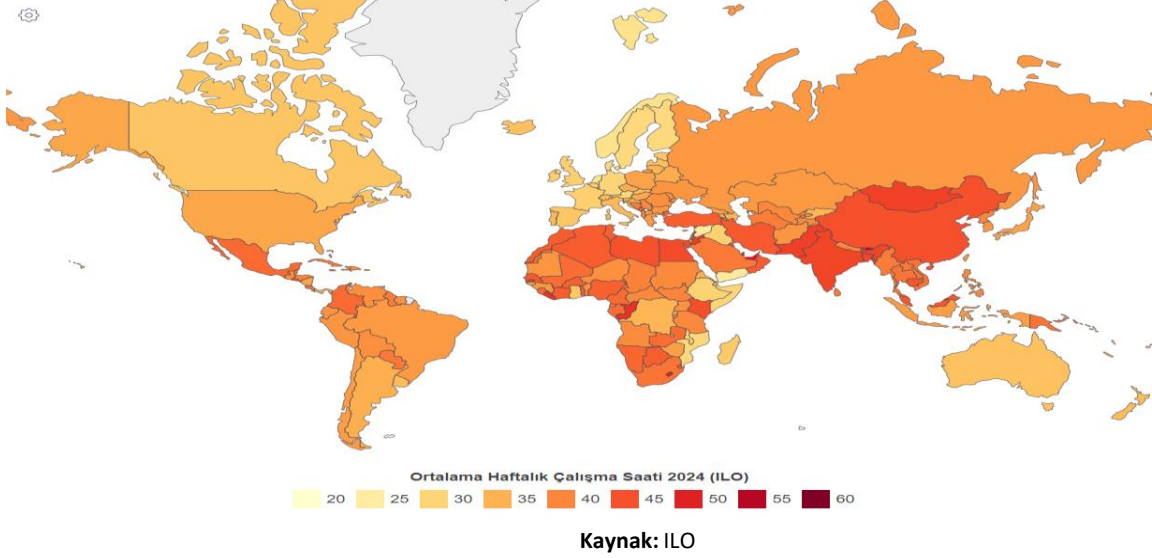
Grafik 5: En Az Çalışma Saatine Sahip İlk 10 Ülke (Haftalık, 2024)

Kaynak: Worldpopulationreview

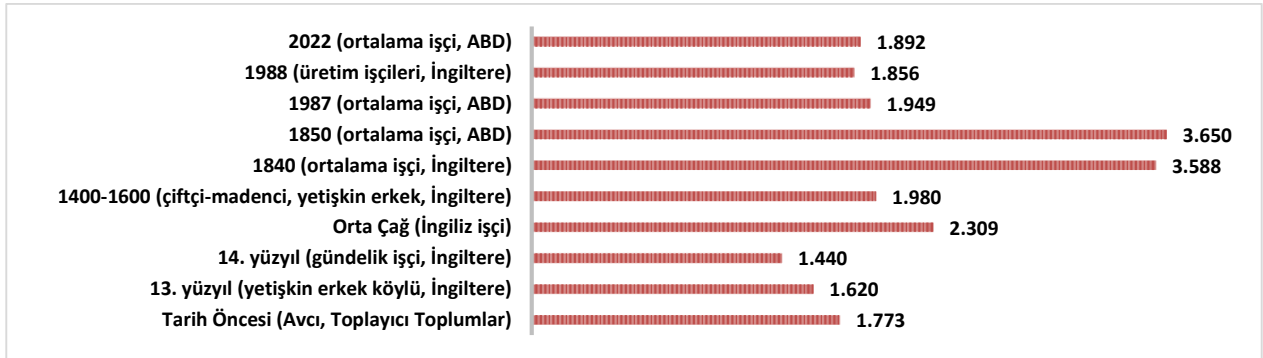
Resim 1’de, ortalama haftalık çalışma saatlerine göre ülkelerin durumları gösterilmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü’ne göre Afrika kıtasının kuzeyi ve Doğu Asya bölgesinde bulunan ülkeler haftalık 45 saatten fazla çalışma sürelerine sahiptir.

Resim 1: Ortalama Haftalık Çalışma Saati (2024, Haftalık Saat)

Tarih öncesi toplumlar yıllık ortalama 1.773 saat çalışırken bu ortalama 14. yüzyılda İngiltere özelinde 1.440 saate kadar düşmüştür. 2022 yılına bakıldığında ise Amerika’da yıllık ortalama 1.892 saat çalışılmıştır.

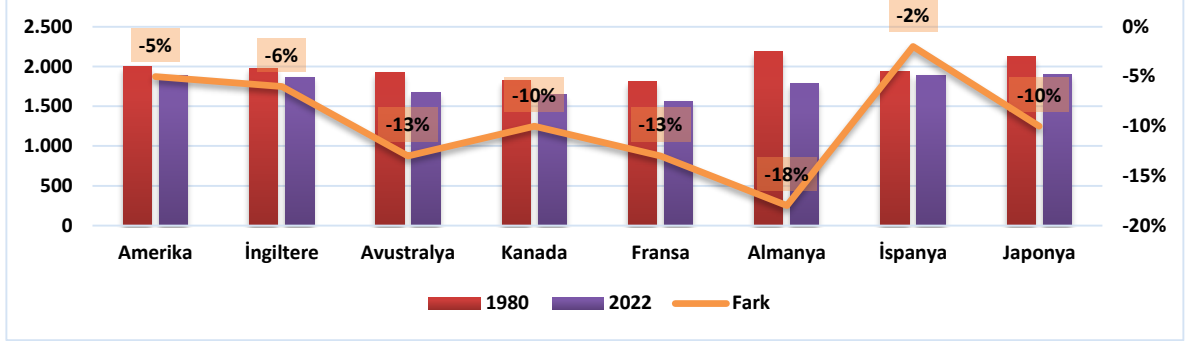
Grafik 6: Çalışma Saatlerinin Tarihi (Saat / Yıl)

Kaynak: Clockify.Me

Amerika, 1980 yılında yıllık ortalama 2.002 saat çalışma süresine sahipken 2022 yılında bu sayıyı 1.892 saate düşürmüştür. Almanya’da, 1980 yılında 2.186 saat olan çalışma süresi 2022 yılında %18’lik düşüş ile 1.783 saate gerilemiştir. Bu durum; Japonya, Avustralya, Kanada ve Fransa gibi ülkelerde yıllık çalışma sürelerini ciddi anlamda düşürmüştür.

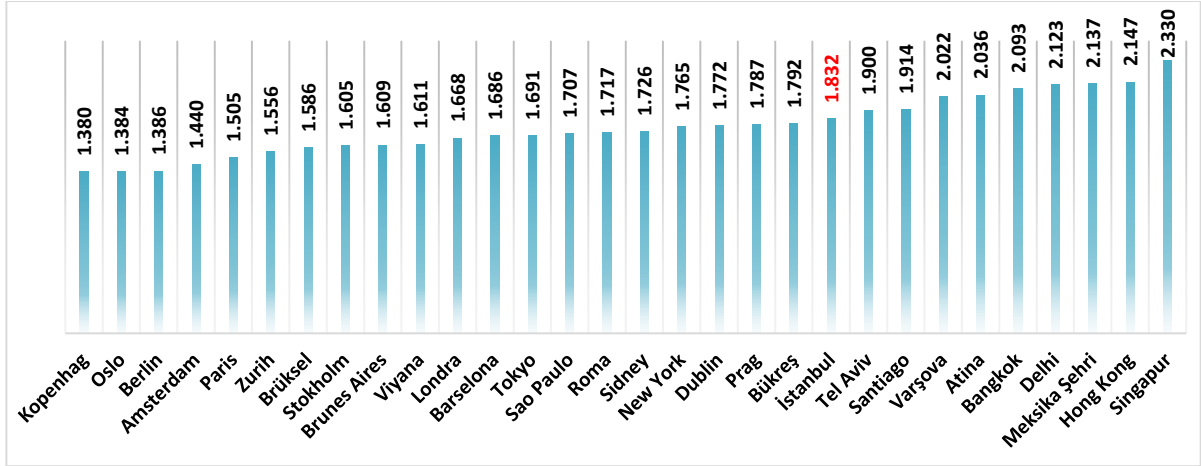
Grafik 7: Ünelere Göre Ortalama Çalışma Saatleri (1980-2022 - Yıllık)

Kaynak: Clockify.Me

Singapur yıllık bazda en çok çalışma saatine sahip şehirdir. Hong Kong 2.147 saat ile ikinci iken Meksika şehri ise 2.137 saat ile üçüncü olmuştur. İstanbul 1.832 saatlik yıllık çalışma saati ile onuncu sırada yer almaktadır.

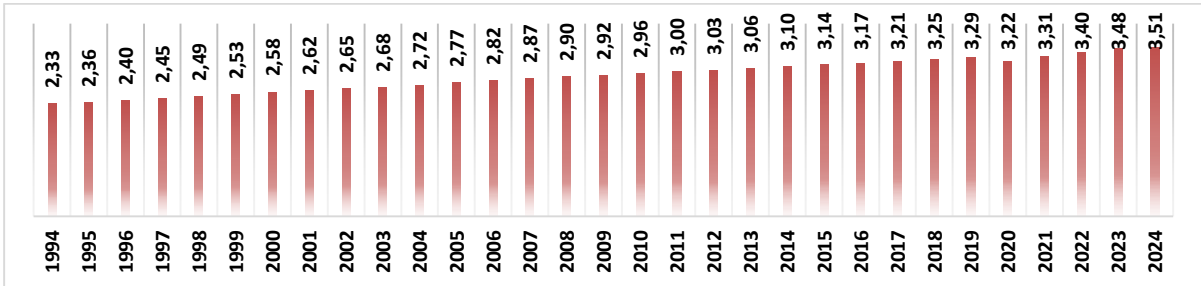
Grafik 8: Şehirlere Göre Çalışma Saatleri (2023, Yıllık)

Kaynak: Clockify.Me

Dünya çapında çalışan sayısı, 1994 yılında 2,33 milyar kişi iken 2024 yılında %50 artış ile 3,51 milyar kişiye yükselmiştir. 30 yıllık periyotta Covid-19 süreci hariç sürekli artış yaşanmıştır.

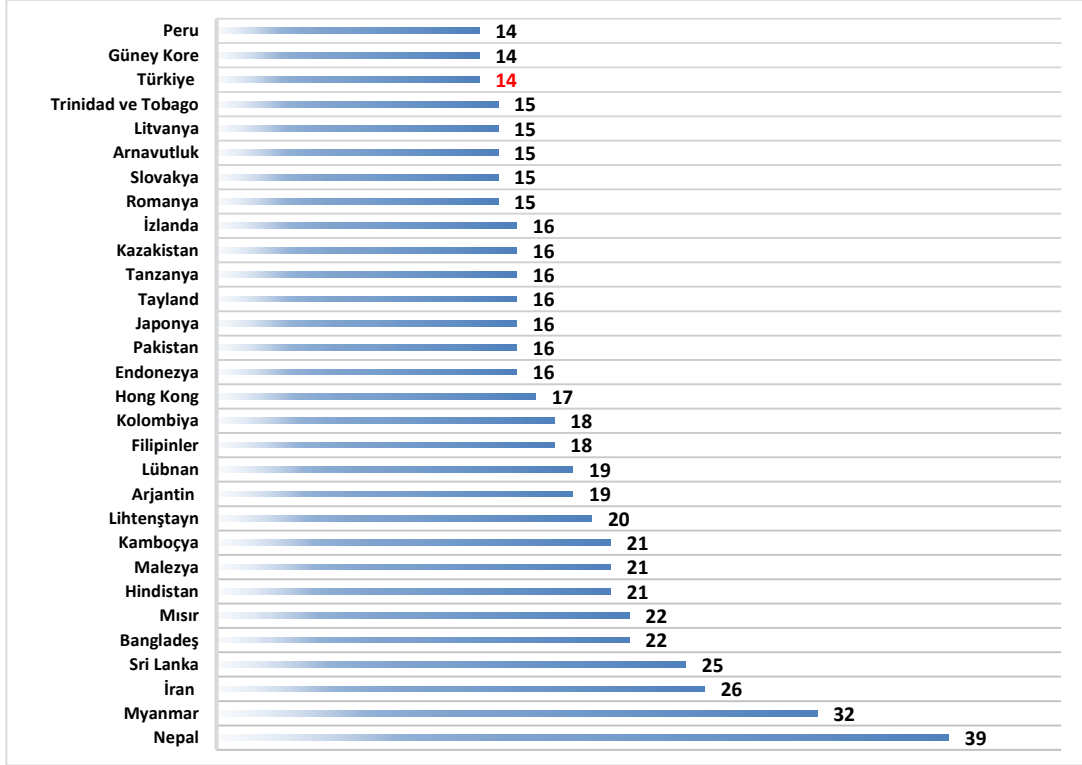
Grafik 9: Dünya Çapında Çalışan Sayısı (Milyar Kişi, 2024)

Kaynak: Worldpopulationreview

Ülkelerin yıllık resmi tatilleri incelendiğinde, dünyada en çok resmi tatile sahip olan ülke 39 gün ile Nepal'dir. Myanmar 32 gün ile ikinci sırada iken İran 26 gün ile üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye ise 14 günlük resmi tatil miktarıyla ortalama bir durumdadır.

Grafik 10: Ülkelerin Yıllık Resmi Tatillerinin Sayısı (2024, Gün)

Kaynak: Worldpopulationreview

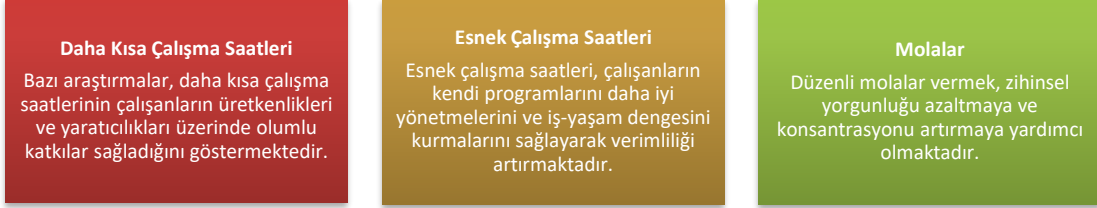
3. ÇALIŞMA SAATLERİNİN VERİMLİLİĞE ETKİSİ

Bir işin en hızlı sürede maksimum kapasiteyle doğru bir şekilde yapılması "verimlilik" olarak değerlendirilmektedir. Çalışan personelin verimliliği firmaya finansal ve kurumsal bakımdan ciddi katkılar sağlamaktadır. Ayrıca işletmenin diğer işletmelerle olan rekabetinde gücünü artırmaktadır.

Çalışma saatleri, ülkelere ve mesleklerin niteliğine göre değişiklik göstermektedir. Bu hususta genel kanaat, kişinin günlük sekiz saatten fazla çalışmasının verimliliği oldukça düşürdüğü yönündedir. Bazı ülkeler bu miktarın üzerine çıkarken bazı ülkeler ise çalışma saatlerini çok aşağıda tutabilmektedir.

İşverenler, çalışma saatlerinin belirlenmesinde çalışanların sağlığı ve maksimum verimliliği hedefleyerek uygun saat aralıkları tespit etmelidir. Uzun çalışma saatleri ise stres, yorgunluk ve tükenmişliğe yol açmaktadır. Bu durum da konsantrasyon eksikliği, hata artışı ve iş kazası riskinin artmasına neden olmaktadır. Uzmanlar genelde 45-50 dakikada bir 5-15 dakika (çalışanın zihinsel ve fiziksel ihtiyaçlarını giderecek kadar) dinlenmenin çalışma kalitesini artırdığını belirtmektedir.

Şekil 1: Çalışma Saatlerinin Verimlilik Üzerindeki Etkisi

Kaynak: iienstitu

Uzmanlar, insanların uygun şartlarda günlük 6-8 saat arasında verimli çalışabileceğini düşünmektedir. Verimli çalışma süresinin özellikle yoğun zihinsel gayret gerektiren işlerde daha kısa olduğu gözlemlenmiştir. Bu minvalde çalışma verimliliğini artırmak için çeşitli önlemler alınabilmektedir. Bunlardan bazıları şekilde verilmektedir.

Şekil 2: Verimliliği Artırmak İçin Öneriler

Kaynak: iienstitu

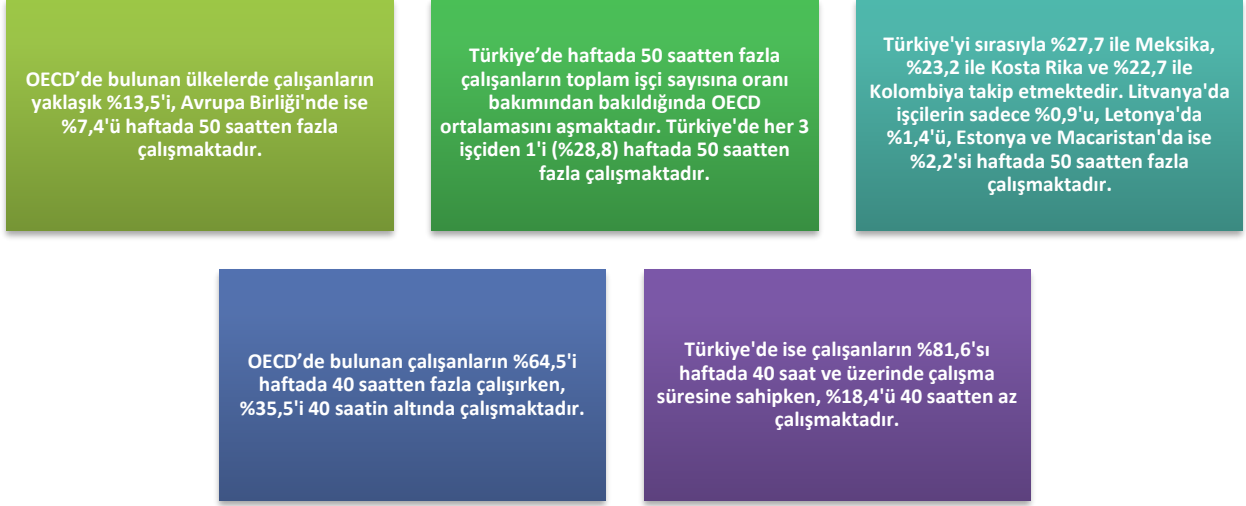
İnsanlar, bir iş üzerinde sınırlı bir süre yoğun enerji harcama ve dikkat verme kapasitesine sahiptir. Bu süre yaklaşık 90 dakika ile 2 saat arasında değişim göstermektedir. Buradan hareketle uzmanlar, 1 günde maksimum 6-8 saat etkin ve verimli çalışma süresi önermektedir. Çalışma süreleri kapsamında mini molalar verilerek dikkat süresi maksimuma çıkartılmalıdır. Ayrıca verimli çalışma süresini artırma hususunda sosyal yaşam, dinlenme ve beslenme faktörleri etkilidir.

4. TÜRKİYE ÖZELİNDE ÇALIŞMA SAATLERİ VE VERİMLİLİK

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)'nin verilerine göre Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında çalışma saatinin en uzun olduğu ülke konumundadır. Fransa, Almanya, Belçika ve İtalya gibi Avrupa Birliği ülkelerinde ortalama çalışma saati 35, Danimarka'da 30 saat iken Türkiye'de haftalık çalışma süresinin yasal sınırı ise 45 saattir.

Türkiye, çalışma saati bakımından Kolombiya'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır. Söz konusu verilere göre haftalık çalışma süresi Kolombiya'da 47,6 saat iken Türkiye'de 45,7 saat, Meksika'da, 44,6 saat ve Kosta Rika'da ise 42,6 saatten oluşmaktadır.

Şekil 3: OECD – Türkiye Çalışma Saatleri Verileri

Kaynak: OECD

Henry Ford 1926 yılında günde 8 saat çalışma süresi ve hafta sonu tatili (fordizm çalışma modeli) uygulamasının firmasında üretkenliği artırdığını tespit etmiştir. Bu modelin ortaya çıkışından neredeyse yüz yıl sonra bile Türkiye 45 saat çalışma süresi uygulamasından 40 saatlik çalışma uygulamasına geçmekte sorunlar yaşamaktadır. Türkiye ayrıca mesai saatlerinin fazlalığı ile OECD ülkelerinin ilk sıralarında yer almaktadır. Kanuna göre Türkiye'de yıllık 270 saat mesai yapılması mümkündür. Fakat OECD ülkeleri içerisinde haftalık çalışma ve mesai saatleri toplamı 48 saati geçen bir ülke bulunmamaktadır. Haftalık çalışma süresinin yüksek olmasının yanı sıra mesai saatlerinin de yüksek olması çalışanlar için zorlu koşullar sunmaktadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, haftalık çalışma saatlerinin tüm sektörlerde 45 saatten 35-40 saat aralığına düşürülmesi hususunda yeni bir kanun tasarısı üzerine çalışmaktadır. Yetkililer çalışma saatleri, ücretler ve izin hakları konularında düzenlemelerin olması gerektiğini belirtmiştir.

Kanun tasarısında fazla mesai ücretleri ve yıllık izin ücretlerinde de düzenlemeler öngörülmektedir. Fazla mesai ücretlerinin yükseltilmesiyle çalışanların alım gücünün artırılması planlanmaktadır. Bununla beraber kayıt dışı istihdamın önlenmesi için denetimlerin sıklaştırılması düşünülmektedir. Bu düzenleme ile çalışanların bilgi ve becerilerini geliştirmek için düzenli eğitimler organize etmek işverenlerin sorumluluğunda olacaktır.

5. DÜNYA'DAN UYGULAMA ÖRNEKLERİ

İdeal bir haftalık çalışma saati konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazıları, kısa çalışma saatlerinin daha verimli olduğunu savunurken, diğerleri daha uzun çalışma saatlerinin daha fazla üretkenlik sağlayabileceğini düşünmektedir. Ancak araştırmalar, optimum haftalık çalışma saatinin 35 ila 40 saat arasında olduğunu göstermektedir.

Haftalık çalışma saatleri ile verimlilik arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. İnsanlar aşırı çalıştıklarında yorgunluk ve stresle karşılaşabilirler, bu da verimliliği olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle dengeli bir çalışma programı oluşturmak, hem çalışanların sağlığı hem de iş verimliliği açısından oldukça önemlidir.

Bazı ülkeler ve şirketler, haftalık çalışma saatlerini düzenlemek için çeşitli politikalar uygulamaktadır. Esnek çalışma saatleri, uzaktan çalışma imkânı ve kısmi zamanlı çalışma gibi düzenlemeler, çalışanların iş ve özel hayatlarını daha dengeli olmasını sağlamaktadır.

Şili, haftalık çalışma süresini 2005 yılında 48 saatten 45 saate daha sonra 40 saate düşürmüştür. Çalışanların hayat kalitesini artırmak amaçlanmıştır.

Belçika'da 2022 yılında yapılan bir düzenlemeyle çalışanlar haftalık 38 saatlik çalışma saatini işverenleri ile anlaşma sağladıkları (maaş kesintisi olmadan) takdirde 4 günde de tamamlayabilecektir. Böylece dört gün çalışma süresi uygulamasını kabul eden ilk ülke Belçika olmuştur.

İzlanda'da 2015-2019 yılları arasında haftada dört gün çalışmanın etkileri 2.500'den fazla kişi üzerinde analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucu haftada dört gün çalışmanın üretkenliği ve refahı artırdığı gözlemlenmiştir. Çalışma İzlanda'ya rol model olmuş ve İzlanda'nın neredeyse %90'ı azaltılmış çalışma sürelerine geçmiştir.

İngiltere'de 2022 yılında üç bin kişi üzerinde altı ay boyunca haftada dört gün çalışmanın pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir. Buna göre çalışanların performansında artış gözlemlenmiştir. Uygulamaya katılım sağlayan 61 firmanın 56'sı haftada dört gün çalışmaya devam etmektedir.

İsveç'te 2015'te bir huzur evinde yapılan araştırmaya göre, bir grup hemşire günde altı saat çalışırken diğer grup hemşireler günde sekiz ve daha fazla çalışma süreleri bulunmaktaydı. Çalışma kapsamında bu iki grup kıyaslandığında altı saat çalışan hemşirelerde üretkenliğin daha fazla olduğu görülmüştür. Buna ek olarak altı saat çalışan hemşireler diğer gruptaki hemşirelere göre üç kat daha az izin kullanmıştır.

Şekil 4: Diğer Ülkelerin Uygulamaları

PORTEKİZ	• 2023 yılında 39 şirket, duyurulan devlet destekli pilot çalışmaya katılım sağlamıştır.• "100:80:100" isimli çalışma modeli, üretkenlikte %100 sürdürülebilirlik, çalışma zamanın %80'i ve maaşın %100'ünün verilmesidir.
JAPONYA	• Aşırı çalışmadan dolayı artan ölüm vakalarının önüne geçebilmek için Japonya'da bir pilot uygulama gerçekleştirilmiştir.• Microsoft, 2019 yılında çalışanlarına bir aylık bir süre zarfında 3 günlük hafta sonu tatili vermiştir.• Bu olay üretkenliği %40 artırmış ve daha verimli çalışma ortamı sağlamıştır.
İSKOÇYA	• İskoç Ulusal Parti çalışma hayatının değişmesi için meclise resmi teklif vererek hiç bir kazanç kaybı olmadan çalışma saatlerini %20 azaltmayı amaçlamaktadır.• Ülkede yapılan son ankete göre katılımcıların %80'i haftada 4 gün çalışma uygulamasına geçilmesine "Keskinlikle Evet" demiştir.

Kaynak: Bloomberght

6. SONUÇ

Yapılan araştırmalar ve incelemeler sonucu çalışma saatlerinin çalışan verimliliği üzerinde doğrudan etkisi olduğu belirlenmiştir. Daha uzun saat çalışan bireylerin verimliliğinde azalma bulgularına rastlanırken kısa çalışma saatleri verimlilikte ciddi kazanımlar göstermiştir. İşletmeler verimliliği artırmak ve işgücü refahını korumak için esnek programlar, düzenli molalar, etkili iş yükü yönetimi ve teknolojiden yararlanma gibi stratejiler uygulamalıdır. Çalışma saatlerini optimize etmek, artan verimlilik, memnun çalışanlar ve uzun vadeli başarı ile gerek çalışan personel, birim gerek kurum, kuruluş veya işletme nezdinde karşılığını veren bir yatırımdır.

7. KAYNAKÇA

- ✦ **Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)** - <https://ilostat.ilo.org/>
- ✦ **OECD** - <https://tr.euronews.com/2022/05/26/oecd-turkiye-haftada-60-saatten-fazla-cal-san-kisi-oran-en-fazla-olan-ulke>
- ✦ **Eurostat** - <https://tr.euronews.com/2021/10/08/avrupa-da-haftalik-ortalama-calisma-saatinin-en-uzun-oldugu-ulke-turkiye>
- ✦ **Worldpopulationreview**
- ✦ <https://www.iienstitu.com/blog/calisma-saatlerinin-verimlilik-uzerindeki-etkisi>
- ✦ <https://www.umityildirim.com/haftalik-calisma-saati-ve-calisan-verimliliği/>
- ✦ <https://www.getontop.com/blog/time-is-money-the-impact-of-working-hours-on-employee-productig%20hours%20productivity>
- ✦ <https://www.milligazete.com.tr/haber/19310016/oecd-acikladi-cok-calisilan-ulkeler-arasinda-turkiye-2-oldu>
- ✦ <https://www.bloomberght.com/calisma-suresinde-duzenlemeye-giden-ulkeler-2329722/5>
- ✦ <https://medium.com/@dilarakaptan/%C3%A7a%C4%B1%C5%9Fma-d%C3%BCzeni-devrimi-verimlilik-mi-%C3%A7ok-%C3%A7a%mi#:~:text=%C3%87a%C4%B1%C5%9Fma%20ve%20Sosyal%20G%C3%BCvenlik%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1,birlikte%2035%2D40%20saate%20d%C3%BC%C5%9F%C3%BCr%C3%BClecek>
- ✦ <https://www.incehesap.com/blog/haftalik-calisma-saati-40-dusecek>